

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל
1
- ב. שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול.....2
- ג. גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.....3
- ד. דגידופא הוא דאמרי מאי אפשר למיעבד הא אפשר למיעבד.....4
- ה. כל הכתמים הבאים מרקם טהורים.....4
- ו. מפני שהן גרים וטועים.....4
- ז. מבין הנכרים טהורים מבין ישראל ומבין הכותים ... מטהרין שלא נחשדו (ישראל) על
כתמיהן.....5
- ח. כותים גרי אמת הם.....5
- ט. ואלו נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית.....8

דף לח.

א. ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל

י"א¹ שישראל פטור על כל היזק שעשה לגוי אפילו הזיקו בידים. וי"א² שאינו פטור אל בנזקי שור³, אך חייב בשאר נזקים ואפילו לא היה בידים אלא

¹ במנחת חינוך (מצוה נו סק"ו) ובקומץ המנחה מצוה יא כתב שלא מצינו איסור להזיק לגוי, דגם בישראל נראה דלא הוי רק מכח שהתורה צותה להשיב אבידה, ומכ"ש שלא להזיק, ובעכו"ם לא שייך זה

² בחזו"א (ב"ק סימן י ס"ק יא) כתשובת שאנת אריה הלכות חמין (סימן פח) ובספר חק יעקב ובית מאיר ושו"ע הרב או"ח סימן תמ שנראה מדבריהם דלהרמב"ם גם בעכו"ם חייב בפשיעה. וכן מבואר בתשובת הרא"ש הובא בטוש"ע (סי' שעח ס"ט) ברוכב על הסוס, שהזיק סוס של עכו"ם שהיה מושאל ביד ישראל שחייב לשלם כפי שיווי הנזק

³ ולכאורה גם על נזקי בור ואש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

בפשיעה⁴. ויש להסתפק במזיק בידים האם חייב באונס, שאולי דין זה אינו אלא בישראל, אבל כשהזיק עכו"ם באונס אולי פטור מלשלם⁵.

ולכו"ע הלכה⁶ שאסור לגזול או לעשוק כל שהוא אפילו מגוי עובד עבודה זרה, והלכה רווחת היא: כל גזל גוי אסור, ואיסור זה הוא מן התורה⁷, ואפילו הוא גוי המצער. וכל הגונב מן הגוי עובר בלא תעשה⁸, וכן עובר בלאו של לא תגזול כשגזל את הגוי, וכן אם מדד לו או שקל בחסר עובר בלא תעשה של לא תעשו עול במדה במשקל ובמשורה.

ב. שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא נכהן גדול

עכו"ם שעסק⁹ בתורה חייב מיתה, ולא יעסוק אלא בשבע מצות¹⁰ שלהן¹¹ בלבד¹², ואם עסק בתורה, מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה אבל אינו נהרג.

⁴ ושאושו משום חציו דהוי כמזיק בידים לכאורה יהיה חייב שהרי הוא כאדם המזיק.

⁵ ובחוו"ד יו"ד סי' קסט ס"ק יד נראה דס"ל שאפילו מבטל כיסו, שאינו אלא גרמא, חייב בעכו"ם, וכ"ש מזיק בידים, ובחזו"א שם ס"ג משמע דכל שמותר בדיניהם מותר לישראל לעשות להם, ועפ"י כתב לענין נזקי שכנים שמותר לישראל לעשות בדבר שמותר עפ"י דיניהם, עיין שם. ועי' להלן הערה ב בדין חיוב בן נח בניזקין.

⁶ רמב"ם גזלה פ"א ה"ב; סמ"ג לאוין קנו; מוש"ע שנט א.

⁷ יש"ש ב"ק פ"י סי' כ לדעת רמב"ם וסמ"ג וטור; ש"ך סי' שמח ס"ק ב ונתה"מ שם ס"ק א; ח"מ וב"ש אהע"ז סי' כח ס"א ובאור הגר"א שם וחזו"מ סי' שמח ס"ק ח. וכ"מ בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תתנב: מה לי גוי מה לי לישראל, משמע ששניהם שווים מה"ת, ועי' שעה"מ גזלה פ"א שהוכיח בן מב"מ פז ב ובכורות יג. ועי' שו"ת חוט המשולש סי' יד שהוכיח בן ממש"כ הרמב"ם שהגונב מן הנכרי פטור מן הכפל, הרי שבקרבן חייב מה"ת וכ"כ שם גם בדעת רש"י. וכ"כ בשו"ת חכם צבי סי' כו ע"פ ב"מ קיא ב, ועי' שו"ת שער אפרים סי' ב.

⁸ רמב"ם גנבה פ"א ה"א ומוש"ע שמח ב: עובר על ל"ת כו' ואחר הגונב ממון עכו"ם ואחד הגונב ממון ישראל וכו', ועי' ש"ך שם ס"ק א ושו"ת חוט המשולש סי' יז.

⁹ רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ט

¹⁰ כתוס' ע"ז ג אש שמבארים שהוא ככה"ג דהיינו שעוסק בלימוד ז' מצוות בני נח, אבל שאר התורה אסור ללמד גוי. וכ"כ הרשב"א והתור"י ד אצלנו.

¹¹ המהרש"א בע"ז מוסיף שגם קרבנות שגוי יכול להקריב יכול לעסוק בהלכותיהם ואז הוי כאילו הקריבם, וזה הדמיון שהוא כמו כהן גדול.

¹² משמע שבין תורה שבכתב ובין תורה שבעל פה ולשון ריא"ז בפרק ד' מיתות עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה לנו ולא להם והרי הוא בכלל גזל שהוא גזול ירושתנו ונראה בעיני שישאל המלמדו תורה הרי הוא עובר על ולפני עור ולא נאמר כל זה אלא בתורת משה ומצותיה שנצטוו בהן ישראל אבל נביאים וכתובים נראה בעיני שמותר ללמדו שרואה בהן נחמות האמורים לישראל ותשובות שראוי להאמין לאפיקורסין ועי' בן אפשר שישלים דרכו. שלמי הגבורים מסכת עבודה זרה דף ו עמוד א, ועי' ג"כ באר שבע בקונטרס מים חיים סי' י"ד, שצדד שם להקל בזה, ועי' ג"כ בס' המצרף ח"א תשובה צ"ד מ"ש ג"כ בזה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אולם כל שעוסק¹³ בתורה לשמה אין הקדוש ברוך הוא מקפח את שכרו בפירוש אמרו אפילו גוי ועוסק בתורה אף בשבע מצות שלהם לבד ואף לאחר שכלל אומתו עוברין עליהם הואיל ומ"מ מקיימן לשם מצות הבורא הרי הוא ככהן גדול¹⁴.

וכל שהוא עוסק בעיקרי¹⁵ שבע מצות ובפרטיהם ובמה שיוצא מהם, אף על פי שרוב גופי תורה נכללים בהם, מכבדין אותו אפילו ככהן גדול שאין כאן חשש לטעות אחריו שהרי אף בשלו¹⁶ הוא עוסק, וכל שכן אם חקירתו על דעת לבא עד תכלית שלימות תורתנו, עד שאם ימצאנה שלימה יחזור ויתגייר, וכל שכן אם עוסק ומקיים עיקרי מצותיה לשמה¹⁷ אף בשאר חלקים שבה שלא משבע מצות.

ג. גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה

כבר התבאר במסכת קידושין דף לא. שכל המצווה¹⁸ על דבר ומקיימו, יש לו שכר יותר ממי שאינו מצווה ומקיימו, מפני¹⁹ שהמצווה דואג תמיד לבטל

¹³ מאירי בסוגייתנו

¹⁴ ויעוין במהר"ל בנתיבות עולם (נתיב התורה פרק יא) שביאר ענין זה, שאף שהגוי אין לו קדושה מצד הגוף, אם הוא עוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול שהוא נולד מטיפה קדושה לגמרי כיון שהוא עוסק בתורה. כי השכל אין לו צירוף לגוף והוא נבדל כמו שהתבאר למעלה, ואין התורה שהוא שכל העליון מתחבר לגוף, ואין לכהן גדול שהוא קדוש מעלה מיוחדת מצד השכל, ולפיכך אפילו גוי ועוסק בתורה הוא ככהן גדול שעוסק בתורה, יעו"ש טז. ויעוין עוד במשך חכמה (בראשית כב יט) שביאר שבתורה יש כח להסיר ולבטל את הרע ולזה מועיל גם תורה של גוי, כמו עבודת הכהן גדול שמכפרת ומסירה את הרע על ידי העבודה, אבל את המעלה של קרבת אלוקים אין לגוי מפני שאינו מצווה על כך.

¹⁵ מאירי בסנהדרין נט.

¹⁶ וכתב הגרי"ז (במכתב בסוף חי' הגרי"ז לרמב"ם) שבימי נח לא היה צריך קבלה, דזה שצריכים קבלה בב"ד על הז' מצוות שנצטוו עליהן, הוא מהדינים שנתחדשו בזמן מתן תורה, והוא נכלל בהא דראה ויתר גוים, שאם לא יקבלו יחשבו לאינם מצווים ועושים. וברמב"ם [איסור"ב יד – ז ומלכים ח – יא] כתב דגר תושב הוי גוי שקיבל על עצמו ז' מצוות בני נח. ובהל' מלכים מוסיף הרמב"ם, והוא שקיבל אותם מפני שנצטוו בהן משה בתורה שבני נח נצטוו בהן, אבל עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב. ומבאר האו"ש [איסור"ב שם] דזה הפשט כאן בסוגיה, שמקבלין שכר כאינו מצווה ועושה, דהיינו אם מקיימין בגלל שנצטוו אדם ונח, אינם מקבלין שכר, אלא צריכים לקיים מפני שנצטוו ע"י משה רבינו, שאז הם גר תושב שמקבל שכר, וזה הפשט שהתיר להם הציווי לאדם ונח, וחייבם בגלל הציווי למשה רבינו.

¹⁷ כתב הריטב"א [מכות ט א] ג' לשונות נאמרו בגוי, גר תושב בן נח וכותי. גר תושב הוי מי שקיבל על עצמו בב"ד של ישראל לשמור ז' מצוות בני נח, ומותר להושיבו בינינו ואנו מצווים להחיותו, והוא נקרא מצווה ועושה. בן נח הוי מי שמקיים מעצמו ז' מצוות בני נח ולא קיבלם בב"ד, ועליו נאמר אצלנו בסוגיה שנחשב לאינו מצווה ועושה. וסתם כותי הוי מי שאינו נזהר לקיים ז' מצוות.

¹⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד רמז ו

¹⁹ לבוש ומ"ז שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

יצרו ולקיים מצות בוראו, מה שאין בן במי שאינו מצווה שאינו דואג אלא עושה אותה מרצונו, ועוד שמי שמצווה אם בן יש עונש בהעברה, ויצרו מתגבר עליו ודואג תמיד לבטל יצרו, אבל באינו מצווה אין כאן עונש²⁰, מכל מקום שכר קצת יש לו.

ד. דגידופא הוא דאמרי מאי אפשר למיעבד הא אפשר למיעבד

המנחם את האבל על מתו²¹, לא²² יאמר לאבל "מה לך לעשות כי אי אפשר לשנות" וכדומה, מפני שזה כגידוף שמשמעות דבריו האם אפשר לו לעשות ולשנות היה עושה אפילו כנגד רצונו של מקום, ואין גידוף גדול מזה, אלא יקבל עליו גזירת השם יתברך מאהבה.

דף לח:

ה. כל הכתמים הבאים מרקם טהורים ו. מפני שהן גרים וטועים

כבר התבאר במסכת יבמות דף טז. שגוי שנתגייר וחזר לסורו, חוששין לקדושיו²³, וכן ישראל משומד, וצריכה ממנו גט²⁴, וכן גטם גט ואפילו שנשאו ביהודותם וגירותם, דלגבי הא ישראל גמור הוא²⁵.

²⁰ ש"ך שם ז

²¹ שו"ע ונו"ב יו"ד שעו ב

²² בים של שלמה (סי' י') תמה על מה שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם הק' מימרא דעולא, וכתב דע"כ סבירא להו דלא קי"ל כוותי' דעולא, והביא ראיה ועיין ט"ז שם א שדחאו וכן בשל"ה דחאו מובא בפ"ת שם א, ועיין חת"ס תורת משה דברים י' ע"א

²³ שו"ע ונו"ב יו"ד רסח יב

²⁴ שו"ע אבהע"ז מד ט וב"ש שם ס"ק יב

²⁵ ורבנן לא אפליגו עליה אלא משום דסברי שלא היו גרים מעולם ... והא דאמרי' להלן דף יז. לא זזו משם עד שעשאו גוים גמורים לאותם בלבד עשו כגוים והפקיעו קדושיהם ולא לגר שחזר לסורו ולא לישראל שמטה ונשתמד. ריטב"א בסוגיין, אולם דינם כישראל מומר שיינם יין נסך ואינם חותמים על גיטין וכו' כמבואר בט"ז יו"ד שם טז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

גר²⁶ שחזר לסורו או משומד שבאו לחזור לכשרותן בקבלת חברות לפני ב"ד שך שלושה מספיק ואינם צריכים טבילה כלל, אבל נהגו להטבילם מדרבנן משום של גאונים²⁷ ז"ל.

ז. מבין הנכרים טהורים מבין ישראל ומבין הכותים... מטהרין שלא נחשדו (ישראל) על כתמיהן

כל הכתמים²⁸ הבאים מבין ישראל בחזקת טומאה והבאים מבין העכו"ם בחזקת טהורין, שלא גזרו על כתמיהן, והנמצאים בערי ישראל טהורים שלא נחשדו ישראל להשליך כתמיהן אלא מצניעין אותם, לפיכך כל הכתמין הנמצאים בכ"מ טהורין חוץ מן הנמצאים בחורים וסביבות בית הטומאה, וכולן טומאתן בספק.

וכתמי כותים כיון שעשאו כעכו"ם לכל דבריהם כמו שיבואר להלן אין חילוק ביניהם²⁹, וצדוקים ואפקורסים כתמיהן טמאים, דאע"פ שחטא ישראל הוא³⁰.

ח. כותים גרי אמת הם

כבר התבאר במסכת קידושין דף עה: נחלקו תנאים ואמוראים אם "גרי אריות" הם – על שם האריות ששלח ה' בהם ונתגירו מאימתם – ואין גרותם גרות, או ש"גרי אמת" הם, וגרותם גרות היא, להלכה פסקו ראשונים שהכותים גרי אמת הם³¹.

אף על פי שלהלכה הכותים גרי אמת הם, בדורות אחרונים גזרו חכמים עליהם שיהא דינם כגוים ואמרו בטעם הגזירה, לפי שמצאו להם דמות יונה בראש הר גריזים שהיו

²⁶ רמ"א יו"ד שם

²⁷ ריטב"א שם

²⁸ רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ד הלכה י

²⁹ ולכן גם הרמב"ם לא הזכיר זה בפ"ד ממשכב, ערוך השולחן העתיד הלכות משכב ומושב סימן קיא מז

³⁰ ומסתבר שהנמצאים בעריהם טמאים שהרי לא שייך למימר בהו שלא נחשדו ישראל להשליך כתמיהן אלא מצניעין אותם שהרי אינם מאמינן בתורה או בתורה שבע"פ.

³¹ עי' בה"ג סוף הל' קדושין; עי' רי"ף ורא"ש ברכות מז ב; עי' רמב"ם עבדים פ"ו ה"ו ופמ"ג יו"ד סי' ב ש"ד כד בדעתו; עי' מוש"ע או"ח קצט ב ואה"ע מד י ובהגר"א שם ס"ק יט ושו"ע יו"ד רסז מז.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

עובדים אותה, ונעשו מומרים לעבודה זרה, ואף על פי שלא היו אלא מיעוט מן הכותים שעשו כן, אלו שישבו בהר גריזים, גזרו על הרוב משום המיעוט³². ובזמן הזה כבר גזרו עליהם ועשאו כגוים גמורים לכל דבריהם³³ כמו שהתבאר בגיטין י'. ויש שכתבו³⁴ שלא עשו חכמים את הכותים כגוים אלא להחמיר, ולא להקל, ועדיין חייבים הם בכל המצוות כישראל, וכותי שקידש בת ישראל חוששים לקידושיו וצריכה גט.

מכל מקום למדו הראשונים מהם לצדוקים וקראים שבזמנם, שהם להם כמו שהיו הכותים קודם שגזרו עליהם שיהיו כגוים. אולם בזמן הזה קלקלו מעשיהם ואינם כשרים לשום עדות³⁵.

³² תשו' הרמב"ם (בלאו) סי' תמט. ואף על פי שלהלכה אין חוששים למיעוט, עיין שו"ת הרשב"ש סי' תרמו שלא משום המיעוט שעבדו עבודה זרה בלבד גזרו, אלא לפי שהיו מעשיהם של הכותים כולם מקולקלים, ורצו לעשות גדר וסייג לפרוש מן הכותים לגמרי, שלא ילמדו ממעשיהם, שהכותים כולם לא היו שומרי תורה, ומשום גדר זה חששו כאן למיעוט עובדי עבודה זרה שבהם, וגזרו על הרוב משום המיעוט. ועיין בשו"ת מהר"ם שיק י"ד סי' תד ועיין רמב"ן חולין ו. הובא ברשב"א ובתוס' הרא"ש ובח"י הר"ן, שאכן מטעם זה שאין חוששים למיעוט לא נתקבלה הגזירה בימי התנאים, אבל בדורות האחרונים נתקלקלו הכותים, ונעשו עובדי עבודה זרה שבהם רוב או מחצה, ולפיכך נתקבלה הגזירה והוא ע"פ ירו' אתם קלקלתם מעשיכם, וכ"כ בעה"מ שם ותוס' הרא"ש ערובין סא ב שנעשו המקולקלים רוב, וכ"כ בתו"ח ובצל"ח ובח"י חת"ס חולין שם, ועי' צל"ח שם צא א שפי' בע"א. ועיין רשב"א בתוה"ב ב"א ריש ש"א ע"פ ירו' הנ"ל שכולם נתקלקלו. וכן כתבו ברי"ף ורא"ש גיטין י'. רמב"ם אבוה"מ פ"ב ה"י טו"ש ע"ד ב.ה. שהכותים בזמן הזה עשאו כגוים גמורים, בין לענין שחיטה, ששחיטתם נבילה כשחיטת גוי, ובין לענין יין נסך, ובין לביטול רשות, שאם דר כותי בחצר אין תקנה לטלטל שם בביטול רשות, אלא בשכירות.

³³ ומותר אפילו להלוות וללוות מהם בריבית. עיין ש"ך קנט הו ועי' חו"ד ס"ק ד שדחה
³⁴ ב"י וב"ח אה"ע סו"ס ד בד' המור שם, ועי' ב"י שם שכן דעתו נוטה, ובעי"ז בב"י אה"ע מד בד' המור שם, תפארת למשה ובית הלל ושער דעה יו"ד קנט וחוו"ד שם ס"ק ד; שאילת יעב"ץ ח"א סי' ל.

³⁵ ש"ך שם נט מתשו' מוהר"ר בצלאל אשכנזי סי' ג' ועיין ש"ך יורה דעה סימן רסו ס"ק יז כתוב עוד בספר בדק הבית וז"ל כתוב בא"ח בשם הרמב"ם הקראים כל זמן שלא ידברו תועה על הרבנים ולא יתלוצצו בדברי רבותינו הקדושים חכמי המשנה והש"ס נכון לנו לכבדם ללכת לשאול בשלומם אפילו בבתייהם ולמול בניהם אפילו בשבת היכא הגזור להו גזירה דידן ועבוד להו מילה ופריעה דדלמא נפק מנייהו זרעא מעליא והדרי בתיובתא והכי אשכחן לרבינו האי יצ"ל דאמר הכי עכ"ל, ובתשובת רבינו בצלאל אשכנזי ס"ס ג' מביא דברי הרמב"ם ורבינו האי גאון וכתב נמצאת למד כי בקראים הדרימ אצלינו בזמן הזה לא נמצא בהן אחד מכל המדות שהזכיר הגאון ז"ל כי בכל יום הם מוסיפין גירעון ואינם מלים בניהם שהרי אינם פורעים וקיימא לן מל ולא פרע כאלו לא מל ואינם מלים במוהל שלנו ואין מכניסים בבתייהם תלמידי חכמים אדרבה בורחים מהם כבורח מן הנחש ואין מתפללים במנהג שלנו כלל אין אומרים י"ח הרי שהם משונים בכל דבריהם ולפיכך אסור למול בניהם בשבת כיון שאינם מודים בפריעה ואם כן איך יעשה להם פריעה וכי תימא ימול בלא פריעה נמצא מחלל שבת ואינו עושה מצוה ע"כ. ועיין תפארת למשה יורה דעה סימן קנט שהביא הרמב"ם בהדיא בהלכות ממרים פ"ג ד"ג וז"ל שם מי שאינו מודה בתורה שבע"פ הרי הוא בכלל האפיקורסים כו' בד"א באיש שכפר בתורה שבע"פ [מתחלת כצדו' ובייתוס] אבל בני התועים ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם וגולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם ה"ה כתינוק שנשבה ביניהם כו' שהרי הוא כאונס כו' לכך אלו שאמרנו האוחזים בדרכי אבותם הקראים שמעו ראוי להחזירן בתשובה ולהמשיכם בדרכי שלום ע"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

והכותים המוזכרים בגמ' הם אלו שאחרי גלות עשרת השבטים משומרון, הביא מלך אשור בני עמים ידועים לשבת במקומם וגוים אלה בתחילה היו אריות הורגים בהם, כמו שנאמר (מלכים ב' יז פסוק כד – כט) וַיָּבֹא מֶלֶךְ אֲשׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָהּ וּמִעֲנָא וּמִחֲמַת וּסְפְרוֹיִם וַיֵּשֶׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרֶן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת שְׁמֶרֶן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ. וַיְהִי בְּתַחֲלַת שְׁבָתָם שֶׁם לֹא יָרְאוּ אֶת ה' וַיִּשְׁלַח ה' בָּהֶם אֶת הָאֲרִיֹּת וַיְהִיו הָרֹגִים בָּהֶם. וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ וְגו' וַיִּשְׁלַח בָּם אֶת הָאֲרִיֹּת וְהֵנָּם מִמִּיתִים אוֹתָם וְגו'. וַיֵּצֵא מֶלֶךְ אֲשׁוּר לֵאמֹר הֲלִיכּוּ שָׁמָּה אֶחָד מִדֹּהֲבָנִים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם וַיִּלְכוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם וַיִּרְם אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ. וַיָּבֹא אֶחָד מִדֹּהֲבָנִים אֲשֶׁר הִגְלוּ מִשְׁמֶרֶן וַיֵּשֶׁב בְּבֵית אֵל וַיְהִי מוֹרָה אֹתָם אֵיךְ יִירָאוּ אֶת ה'. וַיְהִיו עֹשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהֵיו וַיִּנְחָיו בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשְׁמֶרַנִּים גּוֹי גּוֹי בְּעָרֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם וּמֵאִמַּת הָאֲרִיֹּת נִתְגִּיירוּ³⁶.

ועוד נאמר שם (פסוק לב – לד מא) וַיְהִיו יִרְאִים אֶת ה' וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כְּהִנִּי בָמוֹת וְגו'. אֶת ה' הָיוּ יִרְאִים וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם. עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כְּמִשְׁפַּטִּים הָרָאשִׁימִים אֵינָם יִרְאִים אֶת ה' וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקָּתָם וּכְמִשְׁפַּטָּם וּכְתוֹרָה וּכְמִצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַקֵּב אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל. וַיְהִיו הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יִרְאִים אֶת יְקֹוֹק וְאֶת פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה

ונזכרו עוד בספר עזרא³⁷ בשם צְרִי יְהוּדָה וּבְנֵימָן, שמתחילה ביקשו לבנות את בית המקדש השני יחד עם ישראל, ואמרו להם: נִבְנֶה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיכֶם, וְלוֹ אֲנַחְנוּ זִבְחִים מִיָּמֵי אֶסֶר חֹדֶן מֶלֶךְ אֲשׁוּר הִמְעֵלָה אֶתְּנוּ פֶה. וכשנדחו, ואמרו להם ישראל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בֵּית לְאֱלֹהֵינוּ כִּתְּבוּ דְּבָרֵי שְׁטָנָה לְמֶלֶךְ, וּבְמַלְכוּת אַחֲשׁוּרֹשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כְּתְּבוּ שְׁטָנָה עַל יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וְעַל יְדֵי זֶה נִתְבַּטַּל בֵּינָן הַבֵּית בְּמִשָּׁךְ כְּמָה שְׁנִים.

ונקראו כותים לפי שבאו מכותה³⁸, ואפשר שהבאים מכותה היו מרובים מן הבאים משאר המקומות, ונקראו כולם על שם הרוב³⁹. ונקראו עוד "שומרונים", ו"שמראי", על שם ערי שומרון שישבו שם. וכן נזכרו בשמות כותים ושומרונים בימי הגאונים והראשונים והאחרונים, ובימינו הם קרויים שומרונים, ונשתנו באמונתם ובמנהגייהם בכמה פרטים מכפי שהיו בזמן חז"ל.

³⁶ רש"י יבמות כד ב ד"ה גירי אריות

³⁷ עזרא ד א, ע"י רש"י שם, ושם פס' ט – י.

³⁸ בה"ג סוף הל' נחלות; רש"י קדושין עד א ד"ה וכותי.

³⁹ מלאכת שלמה ברכות פ"ז מ"א; תפא"י כתובות פ"ג מ"א, וע"י תו"ט ותוס' חדשים ברכות שם טעמים אחרים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אף מקצת מישראל נתערבו בכותים, ומצינו שנטמעו בהם כהנים⁴⁰, ונזכר "כהן כותי", היינו כהן שקיבל עליו את דת הכותים. וכן נטמעו בהם ישראלים, ובאגדה אמרו⁴¹ שנבלעו ביניהם עשרת השבטים. הכותים עצמם מכחישים את יחוסם לגוים שהביא מלך אשור, ומייחסים את עצמם לשבטי אפרים ומנשה⁴², ואת מקצתם לכהנים.

הכותים בזמן חז"ל היו זהירים במה שכתוב בתורה⁴³, ולא היו עובדים את אלוהיהם כמו שעשו בזמן בית ראשון, והחזיקו בתורה שבכתב. אבל לא היו זהירים אלא במה שכתוב בפירוש בתורה, ולא האמינו בתורה שבעל פה, ולא האמינו בתחיית המתים.

ט. ואלו נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית

כבר התבאר במסכת כתובות דף כט. נאמר בפרשת משפטים (שמות כב פסוק טו – טז) וְכִי יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ וְגו' כָּסֶף יִשְׁקַל כְּמִקְדָּר הַבְּתוּלָה. נצטוינו בזה⁴⁴ שמי שפיתה בתולה קונסין אותו משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק.

נאמר בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק כח – כט) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ נֶעֱרַר בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְתִפְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצְאוּ: וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאִבֵּי הַנֶּעֱרָר חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְגו' נצטוינו⁴⁵ בזה שמי שאנס נערה בתולה, קונסים אותו לשלם משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק, וקנס זה של מפותה ואנוסה מצות עשה של תורה, ונמנית במנין המצוות⁴⁶.

⁴⁰ ועי' נחמיה יג כח: ומבני יודע וכו' הכהן הגדול התן לסנבלט, ומפדר"א פל"ה על הפסוק שם ו ב נ' שסנבלט היה כותי, ועי' יוסיפון פ"ה וקדמוניות יא ד ט ושם ז ב.

⁴¹ תד"א זוטא פ"א.

⁴² עי' ב"ר פצ"ד ז: מן דיוסף, ושם שר"מ לגלג על יחוס זה; קדמוניות ט יד ג ויא ח ו; מסעות ר' בנימין מטורדילה, וכן הוא עד ימינו (ומייחסים את עצמם גם ללוי ובנימין).

⁴³ עיין ברכות מז: תוס' ערובין לו ב ד"ה דתנן ויומא נה ב ונימין כה א ד"ה הלוקח רש"י סוטה לג ב ד"ה ספרי; תוס' הרא"ש יומא סט א; מאירי נדה לא ב:

⁴⁴ רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק א הלכה א

⁴⁵ רמב"ם שם

⁴⁶ סמ"ג עשין נד החינוך מצוה תקנז. ועי' סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ריח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

איזה אונס ואיזה מפתה, שלא לרצונה נקרא אונס⁴⁷, לרצונה נקרא מפתה. ודין חמשים סלעים הללו הם קנס על המעשה הרע שעשה, אבל מלבד זה צריך ליתן לה במפותה בוישת ופנס, אבל לא צער שאין למפותה צער, אבל לאנוסה שיש לה צער צריך ליתן לה גם צער.⁴⁸ ובוישת משלם אפילו אם היתה בעולה⁴⁹.

דין אונס⁵⁰ ומפתה דנין אותו בשלשה דיינין כמו בכל דיני ממונות, שצריכים שלשה, ובלבד שיהיו סמוכין בארץ ישראל. ובימינו שאין סמיכה, אין דנים דיני קנסות.

אולם כדי שלא יהו ישראל פרוצין וכדי שלא יהא חוטא נשכר, נהגו חכמים האחרונים לנדותו עד שיפייס בריצוי ובממון את הנאנסת או המפותה ואת אביה, וכשרואין ב"ד שנותן קרוב לשיעור החיוב די, וכן אם מרצה בדברים ונתרצו לא איכפת לן.

ומעשה שהיה בראובן שקם על בת רעהו בהיותה יחידה בבית לאנסה, בחיבוק ונישוק, ומרוב קלונה ובשתה נפלה למטה ומתה. פסקו החכמים שמנדין ועונשין אותו בשביל הבוישת לפי כבודה וכבוד משפחתה⁵¹.

⁴⁷ וכתב הרמב"ם שם הלכה ב כל הנבעלת בשדה הרי זו בחזקת אנוסה ודין אותה בדין אנוסה עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר ה"ז בחזקת מפותה מפני שלא זעקה עד שיעידו העדים שהיא אנוסה כגון ששלף לה חרב ואמר לה אם תזעקי אהרוג אותך עכ"ל וכתב הראב"ד שאינו יודע מאי נ"מ בחזקה זו ממ"נ אם יש עדים יבואו ויעידו איך היה באונס או ברצון ואם אין עדים אין כאן קנס ואם לענין בוישת ופנס זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה עכ"ל וכוונת הרמב"ם דמיירי כשיש עדים ועמדו מרחוק וראו המעשה אך לא יכלו לכזין אם היה באונס או ברצון ולכן בעיר חזקה ברצון ובשדה חזקה באונס ולא שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה מפני שזהו אצלינו כדבר ברור והרמב"ם למד זה מקרא דנערה המאורסה דכתיב כשהיה בעיר שניהם נהרגים ובשדה יומת הוא לבדו הרי מפורש כן והראב"ד ס"ל דבע"כ קרא אורחא דמילתא קתני ואין הכוונה דווקא כן שהרי שם בעינן התראה ובע"כ שצריכים העדים לידע בבירור איך היה המעשה אלא וודאי דאין חילוק בין עיר לשדה.

⁴⁸ לבוש אבהע"ז קעז א

⁴⁹ ב"ש אבהע"ז קעז א

⁵⁰ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קעז ב

⁵¹ בנימין זאב סי' קל"ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

